

Universiteit Utrecht

Sociale druk in het ouderschap

Thesis Pedagogische Wetenschappen

Namen: Romi Saarloos (6414125) en Emilie Meijnders (5696186)

Faculteit: Pedagogische Wetenschappen

Begeleider: Ruben van Esch

Opdracht: Deelopdracht 4: Het eindartikel

Inhoudsopgave

Abstract	2
Theoretische inleiding en probleemstelling	2
Methoden van het onderzoek	5
Resultaten	9
Conclusie	14
Discussie	15
Literatuurlijst	17
Bijlagen	19

Abstract

The aim of this study is to examine social pressure related to parenthood. The potential effects of gender of the parent and age of the firstborn child were also investigated. The data is collected using a questionnaire based on the five factors of social pressure. 105 parents participated in total (32 fathers, 73 mothers, 40 parents of which the firstborn child is 4 years old or younger, and 65 parents of children aged 5 or older). Results have shown that parents experience a high level of parenthood related social pressure. Mothers experience significantly higher levels of parenthood related social pressure than fathers. There is no significant difference between parents of which the firstborn child is 4 years old or younger and parents of children aged 5 or older. In conclusion, parents do experience parenthood related social pressure. The level of parenthood related social pressure is affected by the gender of the parent. The age of the firstborn child has no effect on the level of parenthood related social that pressure parents experience.

Key-words: parenthood, social pressure, gender, age of firstborn child

Theoretische inleiding en probleemstelling

Enige tijd geleden was er op televisie een programma over opvoeding in Japan. Opvallend was dat Japanners een hoge mate van sociale druk, de angst om af te wijken, ervaren in hun ouderschap. Zo besteden veel Japanse moeders iedere dag een uur tijd aan het bereiden van de lunchbox voor hun kinderen (Shoji, 2004). De zogenaamde 'Bentō lunch' is dan ook geen gewone lunch, het is een heuse competitie tussen moeders geworden om een zo gezond, en vooral zo mooi mogelijke lunchbox te maken voor hun kinderen, waarbij er met het eten verschillende figuren en personages geknutseld worden. Niet alleen Japan kent deze vorm van stress, ook China kent een hoge sociale en maatschappelijke druk rondom ouderschap. De Chinese opvoeding staat bekend om de hoge mate van controle en de strenge eisen die aan kinderen gesteld worden. Uit onderzoek van Wuyts, Chen, Vansteenkiste en Soenens (2015) is gebleken dat het gevoel voor eigenwaarde en zelfvertrouwen van Chinese ouders vooral afhangt van succes in de opvoeding en de prestaties van hun kinderen. Uit hetzelfde onderzoek is gebleken dat dit bij westerse ouders duidelijk minder het geval is. Toch speelt sociale druk

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

rondom opvoeding en ouderschap ook een rol in Nederland (van der Pas, 2006; Castelein, 2009; Hoek, 2010).

Volgens Rind en Benjamin (1994) ontstaat sociale druk, zodra mensen waarde gaan hechten aan wat anderen van hen vinden. Panagopoulos (2014) stelt dat ieder mens wel eens sociale druk ervaart. Hij zegt daarnaast dat de meeste mensen zich pro-socialer gedragen in het bijzijn van anderen. Volgens van der Pas (2006) is dit niet anders bij ouderschap en doet iedere ouder zichzelf beter voor, wanneer er ‘publiek’ bij is. Met publiek worden in dit geval andere volwassenen bedoeld; op straat, tijdens bezoek, maar ook de eigen partner. Verder zegt Van der Pas (2006) dat de sociale druk die publiek met zich meebrengt, ouders geduldiger en liever maakt. Zo zouden ouders irritaties sneller inslikken of zouden ze nog meer hun best doen om de situatie geduldig aan te pakken in het bijzijn van anderen. Dit wordt ondersteund door de bevindingen uit onderzoek van Grolnick, Price, Beiswenger en Sauck (2007); moeders die wisten dat zij geobserveerd werden, boden meer hulp aan hun kinderen, dan moeders die niet wisten dat zij geobserveerd werden. Daarnaast is uit dit onderzoek gebleken dat ouders met een contingente zelfwaardering gevoeliger zijn voor sociale druk. Contingente zelfwaardering houdt in dat de eigenwaarde uit persoonlijke prestaties en de mening van anderen wordt gehaald (Van der Kaap-Deeder et al., 2016).

Volgens Bornstein (2002) zijn ouders constant bezig met het vergelijken van elkaars gezinsleven. Ze vergelijken zichzelf met andere ouders en willen hetzelfde kunnen bieden aan hun eigen kind (Craig, 2005). Dit vergelijken gebeurt ook online. De overtuiging, houding en het gedrag van ouders tijdens ouderschap kan worden beïnvloed door sociale netwerken die de ouders hebben (Sheldon, 2002). Ouders gebruiken deze sociale netwerken als een kader voor de invulling van het eigen ouderschap en kijken naar de regels die andere gezinnen hanteren en wat de invloed hiervan kan zijn op het gezin. Specifiek moeders hanteren het zogenoemde moederschapsideaal. Dit ideaal stelt hoge eisen aan het moderne moederschap en wordt beïnvloed door bijvoorbeeld de uitingen te volgen op sociale media van moeders met een bepaald gezag of diploma (Castelein, 2009). Sociale media worden beschouwd als opvoedingsinstrumenten, om hiermee nuttige informatie te verzamelen over ouderschap. Facebook wordt, als *social medium*, het meest gebruikt door ouders (Duggan, Lenhart, Lampe, & Ellison, 2015).

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

Sociale druk rondom ouderschap kan ouders onzeker maken (Hoek, 2010). Volgens Castelein (2009) zijn er ontzettend veel geboden en verboden wat betreft opvoeding. Ouders ervaren volgens haar hoge eisen, kritiek en weinig mededogen vanuit de omgeving. Hoek (2010) zegt dat vooral ouders die kortgeleden hun eerste kind gekregen hebben, gevoelig zijn voor deze vorm van sociale druk. Zij hebben volgens Wilkins (2006) het gevoel dat iedereen om hen heen het beter doet dan zij, en zien professionals, familie en vrienden als meer vaardig. Volgens Furedi (2002) hebben zowel ouders die kortgeleden hun eerste kind gekregen hebben, als ervaren ouders last van de onzekerheid die de sociale druk met zich meebrengt.

Wat op basis van de bovenstaande bronnen in ieder geval geconcludeerd kan worden, is dat sociale druk in het ouderschap bij een groot aantal ouders een rol speelt. Hoewel er enkele onderzoeken naar sociale druk in het ouderschap zijn verricht, is er in Nederland nog maar weinig over het effect van sociale druk in het ouderschap bekend. Er is daarnaast nog weinig onderzoek gedaan naar de sekseverschillen en de verschillen tussen ouders die kortgeleden hun eerste kind gekregen hebben en ervaren ouders, wat betreft de beleving van sociale druk in het ouderschap.

De hoofdvraag die in deze thesis centraal staat is daarom: ‘Hoe ervaren Nederlandse ouders sociale druk over hun ouderschap?’. De deelvragen van deze thesis zijn: ‘Zijn er verschillen tussen moeders en vaders, wat betreft sociale druk bij ouderschap?’ en ‘Ervaren ouders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is op een andere manier sociale druk rondom ouderschap dan ouders met kinderen ouder dan 5 jaar?’.

Door meer onderzoek te doen naar wat sociale druk in ouderschap precies inhoudt, hoe deze beleefd wordt en wat de mogelijke oorzaken kunnen zijn, kan er meer inzicht over ouderschap verkregen worden. Door een betere beeldvorming van het ouderschap kan er een betere voorlichting komen over hoe er het beste met ouders gecommuniceerd kan worden. Daarnaast kan er gericht onderzoek gedaan worden naar hoe ouders effectief met sociale druk kunnen omgaan.

Methoden van het onderzoek

Proefpersonen

In totaal hebben 105 respondenten meegedaan aan het onderzoek. Onder deze 105 respondenten zijn 32 vaders en 73 moeders. Daarnaast zijn van de 105 respondenten 40 ouders waarvan het oudste kind 0-4 jaar oud is, en 65 ouders met kinderen in de leeftijd van 5-12 jaar (ervaren ouders). Met ‘ouders’ worden volwassenen bedoeld, die zorg dragen voor biologische, adoptie- of pleegkinderen. Moeders en vaders zijn met elkaar vergeleken in dit onderzoek. Met vaders en moeders worden mannen en vrouwen bedoeld die zorgdragen voor de biologische, adoptie- of pleegkinderen. Daarnaast is onderzocht of ervaring van ouders een rol speelt bij sociale druk in het ouderschap. Om beide doelgroepen te bereiken is een gestratificeerde steekproef getrokken met de strata: kinderdagverblijven en basisscholen. Via het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2019) en via het Landelijk Register voor de Kinderopvang (2019) zijn twee lijsten verkregen met alle basisscholen en alle ingeschreven kinderopvanglocaties in Nederland. Uit deze lijsten zijn aselect 30 basisscholen en 30 kinderdagverblijven getrokken. Vervolgens is contact opgenomen met deze basisscholen en kinderdagverblijven en is aan hen gevraagd te participeren in het onderzoek. Er is gevraagd op het verzoek te reageren met instemming of afwijzing. Hier is voor gekozen om overzicht en controle te houden over de respondenten. Wanneer een basisschool of kinderopvang met instemming heeft gereageerd, wordt de digitale vragenlijst en een instructiebrief per email gestuurd naar de school of het kinderdagverblijf. Er wordt gevraagd deze met alle ouders te delen. In de instructieemail werden de ouders op de hoogte gesteld van het onderzoek en uitgelegd wat anonieme deelname betekent. Deelname vereist een tijdsinvestering van de respondent, het is daarom van belang dat de respondent begrijpt wat het doel en belang van dit onderzoek is. Op deze manier wordt *active informed consent* gegarandeerd.

Instrument en procedure

Dit onderzoek betreft een kwantitatief onderzoek met als doel de sociale druk in het ouderschap te verkennen, te verklaren en te vergelijken. In dit onderzoek vindt inductie plaats, omdat er nog geen theorie van tevoren bekend is over sociale druk in het ouderschap. Het doel is dan ook om een theorie te ontwikkelen aan de hand van de verkregen gegevens.

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

De betekenis van sociale druk in het ouderschap is in dit onderzoek onderverdeeld in vijf factoren. De eerste factor is de mate waarin waarde wordt gehecht aan de mening van anderen met betrekking tot ouderschap en het gezin. Volgens Rind en Benjamin (1994) ontstaat sociale druk zodra mensen waarde gaan hechten aan wat anderen van hen vinden. De tweede factor is de mate waarin ouders hun ouderschap en gezinsleven vergelijken met dat van anderen. Volgens Bornstein (2002) zijn ouders constant bezig met het vergelijken van elkaars gezinsleven. Dit heeft effect op het beeld dat ouders hebben van het eigen ouderschap en gezin. De derde factor is de mate waarin respondenten kind-geïnvesteerde contingente zelfwaardering hebben. Volgens Wuyts, Vansteenkiste, Soenens en Assor (2015) verwijst kind-geïnvesteerde contingente zelfwaardering, naar de neiging van ouders om hun eigenwaarde te meten aan de hand van de successen en mislukkingen van hun kinderen. De vierde factor is de mate waarin ouders zich pro-socialer voordoen in het bijzijn van anderen. Van der Pas (2006) zegt dat de sociale druk die publiek met zich meebrengt, ouders geduldiger en liever maakt. Dit wordt ondersteund door de bevindingen uit een onderzoek van Grolnick, Price, Beiswenger en Sauck (2007), waaruit bleek dat moeders die wisten dat zij geobserveerd werden meer hulp boden aan hun kinderen, dan moeders die niet wisten dat zij geobserveerd werden. De vijfde factor is het gebruik en de effecten van sociale media op het ouderschap. Ouders gebruiken deze sociale netwerken als een kader voor de invulling van het ouderschap en kijken naar de regels die andere gezinnen hanteren en wat de invloed hiervan kan zijn op het gezin (Sheldon, 2002). Hieruit zijn de volgende hypothesen opgesteld:

H1: Ouders in Nederland ervaren sociale druk in hun ouderschap door de vijf genoemde factoren.

H2.1: Moeders ervaren sociale druk in hogere mate, dan vaders.

H2.2: Moeders ervaren op elk van de vijf factoren een hogere score, dan vaders.

H3.1 Ouders waarvan het oudste kind vier jaar of jonger is, ervaren een hogere mate van sociale druk, dan ouders met een kind van vijf jaar of ouder.

H3.2: Ouders waarvan het oudste kind vier jaar of jonger is, ervaren op elk van de vijf factoren een hogere score, dan ouders met een kind ouder dan vijf jaar.

In dit onderzoek hebben de respondenten aan de hand van een 7-punts Likert schaal aangegeven in hoeverre zij zich herkennen in de vijf factoren van sociale druk in hun

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

ouderschap. Er is gekozen voor een 7-punts Likertschaal, omdat deze schaal ten opzichte van een 5-punts Likertschaal meer spreiding geeft in de data, waardoor er meer genuanceerdere resultaten worden verkregen (Allen & Seaman, 2007). De schaal is als volgt ingedeeld: 1. helemaal oneens, 2. oneens, 3. een beetje oneens, 4. neutraal, 5. een beetje eens, 6. eens, 7. helemaal eens. De vragenlijst bevat in zijn totaliteit twintig items, per factor vier items. De items gaan over de mate waarin de respondenten sociale druk ervaren door middel van de vijf eerder genoemde factoren (zie Bijlage 1 voor de vragenlijst).

Wuyts, Chen, Vansteenkiste en Soenens (2015) hebben onderzoek gedaan naar de beleving van sociale druk in het ouderschap bij Chinese en Vlaamse ouders. Om dit te meten hebben zij verschillende factoren onderscheiden. Drie van deze factoren zijn toepasbaar in dit onderzoek; namelijk de hierboven genoemde factoren 1, 3 en 5. Items 1-4 uit de vragenlijst meten factor 1, items 9-12 meten factor 3 en items 17-20 meten factor 5. Er bestaan geen vragenlijsten die factor 2 en factor 4 meten. Items behorend bij deze factoren worden naar eigen invulling gemaakt en zijn geïnspireerd op de formulering van de vragenlijst die gebruikt is door Wuyts et al. (2015). Items 5-8 meten factor 2 en items 13-16 meten factor 4.

Betrouwbaarheid schalen

Bij gebruik van een vragenlijst is de grootte en representatie van de steekproef belangrijk voor de betrouwbaarheid van het onderzoek. Als het onderzoek betrouwbaar is, geeft het de mogelijkheid om de resultaten te generaliseren (Verhoeven, 2018). Enkele voordelen van een online vragenlijst zijn onder andere dat de tijdsduur gemiddeld korter is dan bij een traditionele onderzoeksmethode. Het zorgt voor minder fouten, doordat een respondent direct een antwoord invoert. Daarnaast zijn de antwoorden beter van kwaliteit en eerlijker, omdat de respondent bij een online vragenlijst niet zichzelf dwingt om sociaal wenselijke antwoorden te geven. Potentiële respondenten kunnen bovendien zelf bepalen of ze de vragenlijst willen invullen. Het is voor de validiteit van het onderzoek van belang dat de vragenlijst meet wat hij moet meten. Het is dus noodzakelijk dat de items correleren met de vijf factoren. Als het onderzoek valide is, geeft het de mogelijkheid om uitspraken te doen over causaliteit (Verhoeven, 2018).

Om de kwaliteit van de resultaten te beoordelen is er een factoranalyse en een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd voor de afhankelijke variabele sociale druk en voor elk van

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

de vijf factoren. Sociale druk werd gemeten aan de hand van vijf factoren met ieder vier items, 20 in totaal. Op basis van deze vijf factoren is sociale druk geoperationaliseerd. De respondenten konden de 20 items beantwoorden aan de hand van een zeven-punts Likertschaal van 1 = ‘helemaal mee oneens’ tot 7 = ‘helemaal mee eens’. Er is geen sprake van missing data. Alle items zijn verplicht en kunnen niet worden overgeslagen.

Er is op de totale schaal ‘SocialeDruk’ en op elk van de vijf factoren een factoranalyse uitgevoerd om de validiteit vast te stellen. Dit betrof een principale componentenanalyse met oblimin rotatie. Uit de analyses bleek dat zowel factoren 1 t/m 5, als de totale schaal ‘SocialeDruk’ uit één component met een eigenwaarde groter dan 1.00 bestaat (Kaiser's criterium). Hieruit kan geconcludeerd worden dat de items binnen elke factor bij elkaar horen en dat de vijf factoren samen de totale schaal sociale druk vormen. Dit betekent dat de vijf factoren en de totale schaal ‘SocialeDruk’ valide zijn. Zie tabel 1 voor een overzicht van deze factoranalyses.

Tabel 1. Resultaten van de factoranalyse op factor 1 t/m 5 en de totale schaal ‘SocialeDruk’.

Comp.	Factor 1		Factor 2		Factor 3		Factor 4		Factor 5		SocialeDruk	
	Totaal	Variantie	Totaal	Variantie	Totaal	Variantie	Totaal	Variantie	Totaal	Variantie	Totaal	Variantie
1	2.65	66.16	1.97	49.25	2.25	56.24	2.33	58.21	2.61	65.12	2.45	49.05
2	0.64	16.07	0.99	24.91	0.98	24.61	0.77	19.18	0.67	16.85	0.86	17.21
3	0.42	10.50	0.63	15.83	0.52	13.09	0.61	15.16	0.43	10.80	0.70	14.01
4	0.29	7.28	0.40	10.01	0.24	6.06	0.30	7.45	0.29	7.24	0.54	10.70
5											0.45	9.03

Naast de factoranalyse is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd op alle vijf de factoren en op ‘SocialeDruk’. Uit de analyse blijkt dat er een goede betrouwbaarheid is gescoord op factor 1 ($\alpha = .83$) en factor 5 ($\alpha = .82$). Er is een voldoende betrouwbaarheid gescoord op factor 3 ($\alpha = .74$), factor 4 ($\alpha = .750$) en de totale schaal ‘SocialeDruk’ ($\alpha = .74$). Factor 2 heeft een acceptabele betrouwbaarheid gescoord ($\alpha = .65$). Er kan dus geconcludeerd worden dat er sprake is van een betrouwbare schaal en factoren. Zie Bijlage 2 voor een overzicht van de betrouwbaarheidsanalyse. Zie de Bijlage 3 voor de scree plots.

Resultaten

Tabel 3. *Overzicht van de variabelen factor 1 t/m 5 en de schaal SocialeDruk.*

Variabelen	
Factor 1	De mate waarin waarde wordt gehecht aan de mening van anderen met betrekking tot het ouderschap
Factor 2	De mate waarin ouders hun ouderschap en gezinsleven vergelijken met dat van anderen
Factor 3	De mate waarin respondenten kind-geïnvesteerde contingente zelfwaardering hebben.
Factor 4	De mate waarin ouders zich pro-socialer voordoen in het bijzijn van anderen
Factor 5	Het gebruik en effect van sociale media op het ouderschap.
SocialeDruk	De gemiddelde score op de vijf factoren samen

Tabel 4. *Verschillen tussen mannelijke (n = 32), vrouwelijke (n = 70), ervaren (n = 65) en onervaren (n = 40) ouders op de vijf factoren en op sociale druk.*

Afhankelijke variabelen	Algemeen		Vaders		Moeders		≤ 4 jaar oud		≥ 5 jaar oud		F	η ²
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD		
Factor 1	3.03	1.31	2.31	1.27	3.35	1.20	3.08	1.26	2.95	1.39	5.76**	.15
Factor 2	2.68	1.05	2.31	0.77	2.84	1.11	2.75	1.06	2.55	1.03	4.13**	.01
Factor 3	3.17	1.05	3.41	0.92	3.06	1.10	3.25	1.15	3.03	0.88	1.32	.04
Factor 4	3.62	1.00	3.49	0.87	3.67	1.05	3.57	1.05	3.69	0.91	1.61	.05
Factor 5	1.89	1.19	1.27	0.82	2.15	1.23	1.83	1.28	1.98	1.02	4.78**	.12
SocialeDruk	2.88	0.78	2.56	0.46	3.02	0.86	2.90	0.81	2.84	0.76	2.77*	.08

Noot. Significante resultaten zijn dikgedrukt. * p < .05. ** p < .01; 7-punts Likertschaal is gebruikt (1) helemaal mee oneens – (7) helemaal mee eens.

Tabel 5. *Invloed van ‘seksse’, ‘leeftijd kind’ en ‘seksse*leeftijd kind’ op de vijf factoren van sociale druk.*

Sociale Druk	Factor 1		Factor 2		Factor 3		Factor 4		Factor 5	
	F	η ²	F	η ²	F	η ²	F	η ²	F	η ²
Model	5.76**	.15	4.13**	.11	1.32	.04	1.61	.05	4.78**	.12
Intercept	447.42**	.82	544.79**	.84	791.61**	.89	1134.89**	.92	201.76**	.67
Sekse	16.98**	.14	8.44**	.08	2.01	.02	0.21	<.01	12.72**	.11
Leeftijd	0.53	<.01	2.94	.03	1.55	.02	1.76	.02	0.75	<.01
Sekse*Leeftijd	0.93	<.01	5.20**	.05	0.39	<.01	3.65	.04	0.09	.001

Noot. Significante resultaten zijn dikgedrukt. * p < .05. ** p < .01.

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

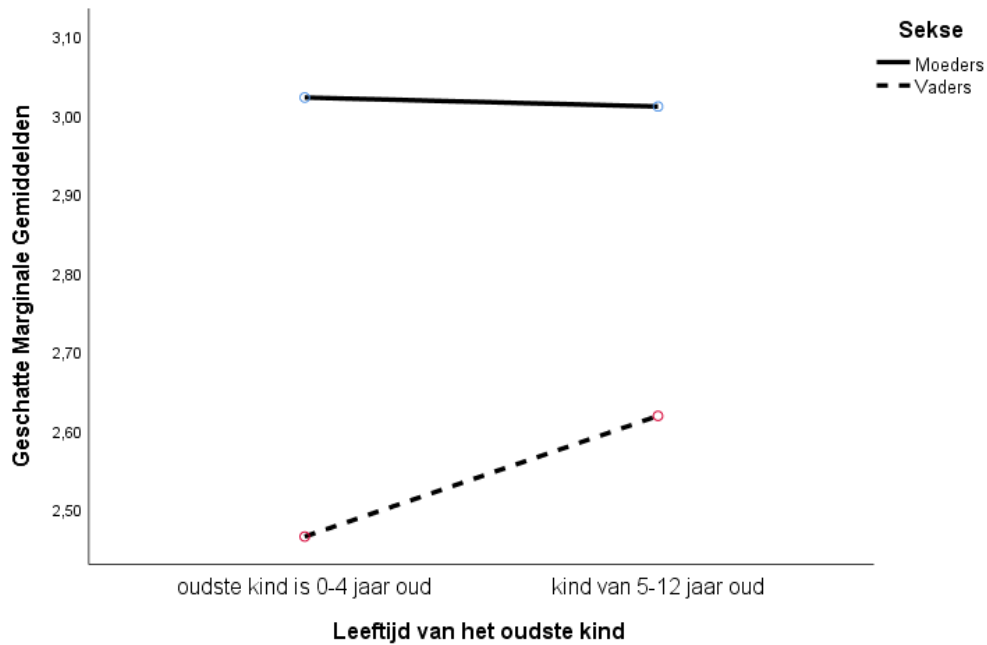
Uit tabel 4 en 5 blijkt dat er sprake is van een significant model bij factor 1 (mening van anderen), $F(3, 105) = 5.76$, $p = < .01$, factor 2 (vergelijken met anderen), $F(3, 105) = 4.13$, $p = < .01$, factor 5 (sociale media), $F(3, 105) = 4.78$, $p = < .01$, en de totale schaal 'SocialeDruk', $F(3, 105) = 2.77$, $p = < .05$.

Uit tabel 5 blijkt dat er sprake is van een significant effect van sekse op factor 1 (mening van anderen), $F(3, 105) = 16.98$, $p = < .01$, factor 2 (vergelijken met anderen), $F(3, 105) = 8.44$, $p = < .01$, en factor 5 (sociale media), $F(3, 105) = 12.72$, $p = < .01$. Vaders ervaren dus minder sociale druk dan moeders, als het gaat om; de mening van anderen, het als ouder vergelijken met anderen en sociale media.

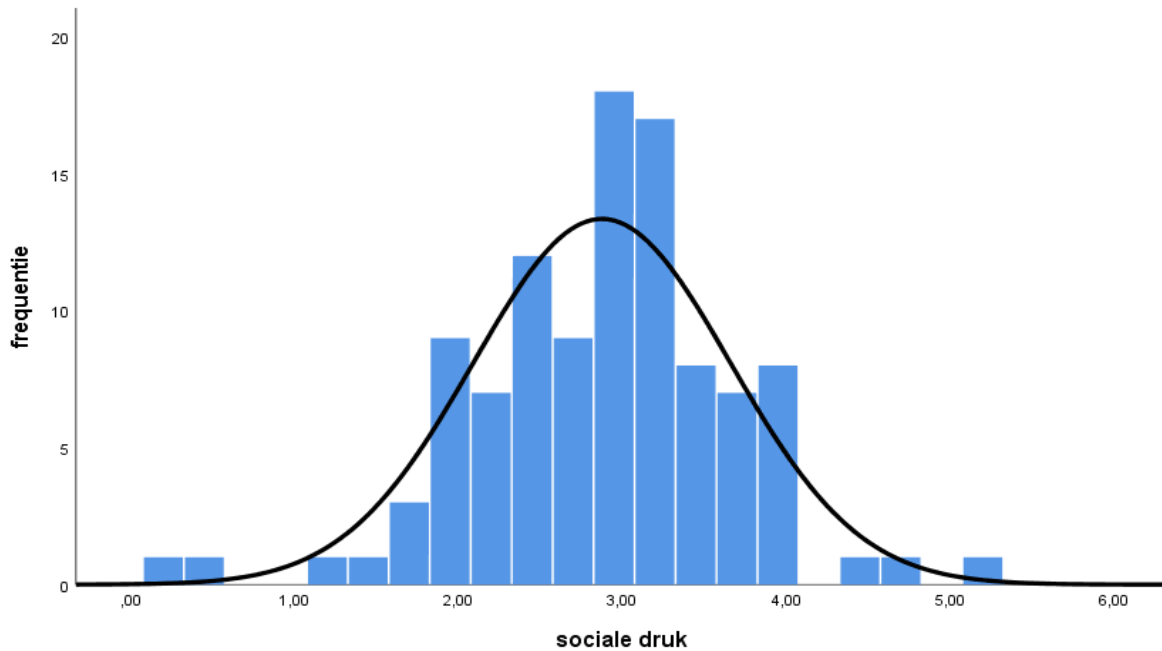
Uit tabel 5 blijkt dat er geen significant effect is van leeftijd kind op factor 1 (mening van anderen), $F(3, 105) = 0.53$, $p = > .05$, factor 2 (vergelijken met anderen), $F(3, 105) = 2.94$, $p = > .05$, factor 3 (kind-geïnvesteerde contingente zelfwaardering), $F(3, 105) = 1.55$, $p = > .05$, factor 4 (pro-socialer in bijzijn anderen), $F(3, 105) = 1.76$, $p = > .05$ en factor 5 (sociale media), $F(3, 105) = 0.75$, $p = > .05$. Hieruit blijkt dat ouders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is evenveel sociale druk ervaren op de vijf factoren als ouders met kinderen van 5 jaar of ouder. Er is dus geen significant effect van de variabele leeftijd kind op de vijf factoren.

Uit tabel 5 blijkt dat er een significant interactie effect van sekse en leeftijd kind is op factor 2 (vergelijken met anderen), $F(3, 105) = 5.20$, $p = < .01$. Dit betekent dat vaders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is, minder sociale druk ervaren dan vaders van een kind van 5 jaar of ouder, moeders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is en moeders van kinderen van 5 jaar of ouder. De combinatie van de leeftijd van het kind en sekse van de ouder heeft dus invloed op de mate waarin zij ouderschap gerelateerde sociale druk ervaren. Zie figuur 1 voor een profile plot waarin deze verschillen tussen de vier groepen (jong/mannelijk, jong/vrouwelijk, oud/mannelijk en oud/vrouwelijk) zichtbaar worden. Zie figuur 2 voor een histogram met de schaal van sociale druk.

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

Figuur 1. Profile plot van de gemiddelden tussen vaders en moeders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is, of vaders en moeders met een kind dat 5 jaar of ouder is.

Figuur 2. Histogram met normale verdeling voor de schaal van sociale druk.

Hypothesetoetsing

Hypothese 1

Zes meerweg ANOVA's zijn uitgevoerd om sociale druk over ouderschap in kaart te brengen en de effecten van sekse en ervaring op sociale druk te toetsen (zie Bijlage 4 voor de zes meerweg ANOVA's). De uitkomsten hiervan zijn te zien in tabel 4 en 5. In hypothese 1 werd verondersteld dat ouders in Nederland sociale druk ervaren in hun ouderschap door de vijf factoren. Uit de resultaten van de analyse blijkt dat er een significant effect is van sociale druk op factor 1 $F(3, 105) = 5.76, p = .001$, factor 2 $F(3, 105) = 4.13, p = < .01$ en factor 5 $F(3, 105) = 4.79, p = < .01$. Ouders geven aan sociale druk te ervaren op drie van de vijf factoren. Er is sprake van een significant model wat betreft sociale druk $F(3, 105) = 2.77, p = < .05$. Hypothese 1 kan worden aangenomen.

Hypothese 2.1 en 2.2

In hypothese 2.1 wordt verwacht dat een moeder in hogere mate sociale druk ervaart, dan een vader. Uit de resultaten van de analyse blijkt dat er een significant effect is van sekse op sociale druk, $F(3, 105) = 8.18, p = < .01$. Moeders ervaren een hogere mate van sociale druk ($M = 3.02, SD = 0.86$) dan vaders ($M = 2.56, SD = 0.46$). Hypothese 2.1 kan worden aangenomen.

In hypothese 2.2 wordt verwacht dat moeders op elk van de vijf factoren een hogere mate van sociale druk ervaren dan vaders. Uit de resultaten van de analyse blijkt dat er een significant effect is van sekse op factor 1, $F(3, 105) = 16.98, p = < .001$. Moeders ervaren een hogere mate van sociale druk op factor 1 ($M = 3.35, SD = 1.20$) dan vaders ($M = 2.31, SD = 1.27$). Uit de analyse blijkt ook een significant effect van sekse op factor 2, $F(3, 105) = 8.44, p = < .01$. Moeders ervaren een hogere mate van sociale druk op factor 2 ($M = 2.84, SD = 1.11$) dan vaders ($M = 2.31, SD = 0.77$). Verder blijkt uit de analyse dat vaders een hogere mate van sociale druk ervaren op factor 3 ($M = 3.41, SD = 0.92$) dan moeders ($M = 3.06, SD = 1.10$). Maar dit resultaat blijkt niet significant, $F(3, 105) = 2.01, p = .16$. Uit de analyse blijkt dat er geen significant effect is van sekse op factor 4, $F(3, 105) = 0.21, p = .65$. Uit de analyse van factor 5 blijkt dat er een significant effect is van sekse op factor 5, $F(3, 105) = 12.72, p = < .01$. Moeders ervaren een hogere mate van sociale druk op factor 5 ($M = 2.15, SD = 1.23$) dan vaders ($M = 1.27, SD = 0.82$). Er is dus een significant effect gevonden van sekse op factor 1, factor 2 en factor 5. Er is

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

geen significant effect van sekse op factor 3 en factor 4. Hypothese 2.2 kan dus worden verworpen.

Hypothese 3.1 en 3.2

In hypothese 3.1 werd verondersteld dat ouders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is, een hogere mate van sociale druk ervaren dan ouders met kinderen ouder dan 5. Uit de resultaten van de analyse blijkt dat het hoofdeffect van leeftijd kind op sociale druk niet significant is, $F(3, 105) = 0.18$, $p = .67$. In tegenstelling tot de verwachting in hypothese 3, is er geen verschil tussen ervaren en onervaren ouders wat betreft sociale druk in het ouderschap. Hypothese 3.1 kan worden verworpen.

In hypothese 3.2 wordt verwacht dat ouders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is op elk van de vijf factoren een hogere mate van sociale druk ervaren dan ouders met een kind ouder dan 5 jaar. Uit de analyse blijkt dat er geen significant effect is van leeftijd van het kind op factor 1, $F(3, 105) = 0.53$, $p = .47$, factor 2, $F(3, 105) = 2.94$, $p = .09$, factor 3, $F(3, 105) = 1.55$, $p = .22$, factor 4, $F(3, 105) = 1.76$, $p = .19$ en factor 5, $F(3, 105) = 0.75$, $p = .39$. Er is dus op geen van de factoren een significant effect van leeftijd van het kind. Hypothese 3.2 kan daarom worden verworpen.

Geldigheid en generaliseerbaarheid

De validiteit of geldigheid van het onderzoek is de mate waarin dit onderzoek meet wat het zou moeten meten. Validiteit is opgesplitst in externe- en interne validiteit. Externe validiteit toont aan of de resultaten generaliseerbaar zijn naar de populatie en onder welke onderzoeksomstandigheden. Aangezien er een aselechte steekproef is gebruikt door heel Nederland op kinderdagverblijven en basisscholen, zouden de statistische resultaten gegeneraliseerd kunnen worden naar alle Nederlandse vaders en moeders met een kind in de leeftijd van 0-4 jaar en 5-12 jaar. Het is van belang om hier op een voorzichtige wijze uitspraken te doen, omdat het cohort relatief klein is; er zijn 105 respondenten in de steekproef. Hiervan waren er 32 vaders, wat niet zeer representatief is voor de ruim vier miljoen vaders in Nederland (CBS, 2017). De vragenlijst is via email gestuurd, gegeven de steekproef door heel Nederland. De onderzoeksomstandigheden zijn daarom niet controleerbaar. Waar de respondenten de

vragenlijst hebben ingevuld is onbekend. De enige invloed die de onderzoekers op de omstandigheden hebben uitgeoefend, is middels de informatiebrief die is meegestuurd met de vragenlijst. Hierop stond dat er geen sprake zou zijn van tijdsdruk en dat de vragenlijst thuis zou kunnen worden ingevuld. Daarnaast konden de respondenten de onderzoekers bereiken bij elke onduidelijkheid.

Interne validiteit gaat over aselechte toewijzing en of er uitspraken kunnen worden gedaan over causaliteit. In dit onderzoek is de interne validiteit lastig te benoemen, omdat er geen onderzoek gedaan is met een experimentele- en controlegroepen en een bepaalde manipulatie.

Conclusie

In dit onderzoek stond de vraag centraal hoe Nederlandse ouders sociale druk ervaren in het ouderschap. Daarnaast is onderzoek verricht naar de verschillen tussen vaders en moeders (sekseverschillen) en tussen ouders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is en ouders met kinderen ouder dan 5 (verschil in ervaring). Uit eerder onderzoek kwam naar voren dat sociale druk in het ouderschap bij de meeste ouders een rol speelt (van der Pas, 2006; Castelein, 2009; Hoek, 2010). Onderzocht werd of dit ook het geval is bij Nederlandse vaders en moeders, waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is en bij ouders waarvan de kinderen ouder dan 5 jaar zijn. Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat ouders significant scoren op de schaal sociale druk. Dit betekent dat ouders inderdaad sociale druk in het ouderschap ervaren.

Verschillen vaders en moeders

In overeenkomst met de verwachting is een verschil gebleken tussen vaders en moeders met betrekking tot de schaal 'sociale druk'. Moeders ervaren een hogere mate van sociale druk dan vaders. Wanneer echter per factor gekeken wordt, blijkt dat moeders op enkel drie van de vijf factoren een significant hogere score halen. Op factor 3 (contingente zelfwaardering) en factor 4 (pro-socialer in het bijzijn van anderen) blijkt het verschil niet significant. Dit in tegenstelling tot wat het onderzoek van Van der Pas (2006) en Grolnick, Price, Beiswenger en Sauck (2007) uitwees. Van der Pas (2006) stelt dat iedere ouder zich geduldiger en liever voordoet in het bijzijn van anderen. Uit onderzoek van Grolnick, Price, Beiswenger en Sauck (2007) is gebleken dat ouders met een contingente zelfwaardering gevoeliger zijn voor sociale

druk. Een mogelijke verklaring is dat sociale wenselijkheid een rol heeft gespeeld bij het invullen van de vragenlijst. Sociale wenselijkheid kan gedefinieerd worden als de neiging van participanten om zichzelf op een sociaal positieve manier voor te stellen aan anderen (Neeley en Cronley, 2004). Daarnaast is in het huidige onderzoek de power beperkt, doordat er sprake is van een kleine steekproef.

Verschillen leeftijd oudste kind

Verwacht werd dat ouders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is significant meer sociale druk zouden ervaren dan ouders met kinderen van 5 jaar of ouder. Uit onderzoek van Hoek (2010) en Wilkins (2006) is gebleken dat vooral ouders die recent hun eerste kind gekregen hebben gevoelig zijn voor sociale druk. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt echter dat er geen significant verschil bestaat tussen ouders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is en ouders met kinderen van 5 jaar of ouder. Dit komt overeen met onderzoek van Furedi (2002), waaruit bleek dat zowel 'nieuwe' als meer ervaren ouders last hebben van de onzekerheid die sociale druk veroorzaakt. Een verklaring hiervoor kan zijn dat beide groepen inderdaad evenveel sociale druk ervaren, maar dat deze sociale druk verandert. Zo ervaren ouders waarvan het oudste kind 4 jaar of jonger is, een grotere onzekerheid over of zij het wel goed doen en hebben zij het gevoel dat iedereen om hen heen vaardiger is dan zij (Hoek, 2010; Wilkins, 2006). Ouders met kinderen in de basisschoolleeftijd ervaren daarentegen ook sociale druk vanuit school en sportclubs (Weeda, 2017).

Discussie

Het aantal respondenten kan gezien worden als een beperking van het onderzoek (105 respondenten). Doordat het onderzoek van karakter is veranderd, namelijk van een kwalitatief onderzoek naar een kwantitatief onderzoek, is het aantal respondenten voor een kwantitatief onderzoek zeer gering. Het aantal respondenten voor een kwantitatief onderzoek is voldoende als er ongeveer tien keer zoveel respondenten zijn als het aantal items. Dit onderzoek had een vragenlijst met 20 items. Hieruit blijkt dat er minimaal 200 respondenten nodig waren om met meer zekerheid, bruikbare uitspraken te kunnen doen. Daarnaast hebben er maar 32 vaders meegedaan aan ons onderzoek, waardoor dit selectieve groepje vaders niet representatief is voor

de Nederlandse vaders en hun sociale druk. Doordat relatief weinig vaders hebben meegedaan aan het onderzoek, is het niet betrouwbaar om uitspraken te doen over alle vaders in Nederland. Daarentegen is het gebruikte meetinstrument wel betrouwbaar en valide. Er is wel gemeten wat er moest worden gemeten; namelijk sociale druk in het ouderschap aan de hand van vijf factoren. Om die reden zou het toch bruikbaar kunnen zijn om de bevindingen te gebruiken in theorie en praktijk. Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op minstens een verdubbeling van het aantal respondenten, gelet op ongeveer een even aantal vaders als moeders, om zo met meer zekerheid representatieve uitspraken te kunnen doen over Nederlandse ouders.

Een andere mogelijke beperking van het onderzoek is dat er geen toezicht is geweest op de omstandigheden waaronder ouders de vragenlijst hebben ingevuld. De vragenlijst is verstuurd via het internet, wat enkele problemen met zich meebrengt. Het is niet altijd duidelijk wie de vragenlijst heeft ingevuld, vaak hebben de respondenten de bijgevoegde informatie slecht gelezen en gaan ze versneld door de vragenlijst, waardoor vragen en antwoorden onzorgvuldig worden gelezen (Stoop, 2010). De brief die is meegestuurd met de vragenlijst, benadrukt dat er geen tijdsdruk is, dat de vragenlijst thuis kan worden ingevuld, anoniem is en dat het in het belang van het onderzoek is dat de ouder individueel de vragenlijst invult.

Uit de bevindingen van het onderzoek kan worden geconcludeerd dat ouders met name op factor 1 (mening van anderen), 3 (kind-geïnvesteerde contingente zelfwaardering) en 4 (pro-socialer in het bijzijn van anderen) hoge sociale druk ervaren. Dit komt overeen met de bevindingen uit eerder onderzoek (Grolnick, Price, Beiswenger en Sauck, 2007; Panagopoulos, 2014; Rind en Benjamin, 1994; Van der Pas, 2006; Wuyts, Vansteenkiste, Soenens en Assor, 2015). Daarnaast kan geconcludeerd worden dat moeders meer sociale druk ervaren dan vaders en dat de leeftijd van het oudste kind geen significant effect heeft op sociale druk. Door dit onderzoek is er meer bekend geworden over wat sociale druk in ouderschap inhoudt en hoe sociale druk wordt beleefd. Hierdoor kan er meer inzicht over ouderschap verkregen worden. Voor een vollediger beeld van de ouderschap gerelateerde sociale druk onder Nederlandse ouders, wordt aangeraden dat in de toekomst, naast hoe Nederlandse ouders sociale druk ervaren, ook moet worden gekeken naar de wijze waarop Nederlandse ouders effectief met de sociale druk kunnen omgaan. Dit kan door de vragenlijst uit te breiden met vragen over onderwerpen over de manier waarop een ouder het liefst geholpen wil worden.

Literatuurlijst

- Allen, E. I., & Seaman, C. A. (2007). Likert scales and data analyses. *Quality Progress*, 40, 64-65.
- Bornstein, M. H. (2002). *Handbook of parenting: Volume 4 social conditions and applied parenting (2nd ed)*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Castelein, M. (2009). *De mooiste tijd van je leven*. Amsterdam: Uitgeverij Augustus.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2017, 16 juni). Eerste Vaderdag voor 78 duizend mannen. Geraadpleegd op 6 juni 2019, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/24/eerste-vaderdag-voor-78-duizend-mannen>
- Craig, L. (2005). The money or the care: A comparison of couple and sole parent households' time allocation to work and children. *The Australian Journal of Social Issues*, 40, 521-540. (doi not found)
- Dienst Uitvoering Onderwijs Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (April 2019). *Hoofdvestigingen basisonderwijs*. Geraadpleegd van https://www.duo.nl/open_onderwijsdata/images/01-hoofdvestigingen-basisonderwijs.xls
- Furedi, F. (2002). *Paranoid parenting – abandon your anxieties and be a good parent*. London, Engeland: The Penguin Press.
- Grolnick, W. S., Price, C. E., Beiswenger, K. L., & Sauck, C. C. (2007). Evaluative pressure in mothers: Effects of situation, maternal, and child characteristics on autonomy supportive versus controlling behavior. *Developmental Psychology*, 43(4), 991–1002. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.4.991>
- Hoek, M. (2010). Ouderschapsgroei van beginnende ouders. Van besef van verantwoordelijk-zijn tot ‘goede ouder’-ervaring. *Ouderschap & Ouderbegeleiding*, 13(1), 27–38. Geraadpleegd van <https://fiom.nl/sites/default/files/ouderschapsgroei-van-binnende-Ouders-hoek-2010.pdf>
- Neeley, S. M., & Cronley, M. L. (2004). When research participants don't tell it like it is: pinpointing the effects of social desirability bias using self vs. indirect-questioning. *ACR North American Advances*.
- Landelijk Register Kinderopvang. (Maart 2019). *Gegevens kinderopvanglocaties LRK*. Geraadpleegd van <http://www.landelijkregisterkinderopvang.nl/opendata/>

export_opendata_lrk.csv

- Panagopoulos, C. (2014). I've got my eyes on you: Implicit social-pressure cues and prosocial behavior. *Political Psychology*, 35(1), 23-33.
<https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1111/pops.12074>
- Pas, A. van der (2006). Het toneelstuk dat 'Goede Ouder' - heet. *Ouderschap & Ouderbegeleiding*, 9, 258-265.
- Rind, B., & Benjamin, D. (1994). Effects of public image concerns and self-image on compliance. *The Journal of Social Psychology*, 134, 19–25.
doi:10.1080/00224545.1994.9710878
- Sheldon, S. B. (2002). Parents' social networks and beliefs as predictors of parent involvement. *The Elementary School Journal*, 102, 301-316. doi:10.1086/499705
- Shoji, K. (2004, 25 maart). The bento - a scrumptious expression of love. *The Japan Times*.
Geraadpleegd van <https://www.japantimes.co.jp/life/2004/03/25/language/the-bento-a-scrumptious-expression-of-love/#.XHavB8BKUk>
- Stoop, I. (2010). Internet enquêtes: oplossing of probleem? *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 88(2), 44-46. Doi:10.1007/BF03089536
- Van der Kaap-Deeder, J., Wouters, S., Verschueren, K., Briers, V., Deeren, B., & Vansteenkiste, M. (2016). The Pursuit of Self-Esteem and Its Motivational Implications. *Psychologica Belgica*, 56(2), 143–168. <https://doi.org/10.5334/pb.277>.
- Verhoeven, N. (2018). *Wat is onderzoek? Praktijkboek voor methoden en technieken (6nd ed.)*. Amsterdam, Nederland: Boom uitgevers.
- Weeda, F. (2017, 28 juni). De zwaarste maand voor werkende ouders. *NRC Handelsblad*.
Geraadpleegd van <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/06/28/de-zwaarste-maand-voor-werkende-ouders-11334088-a1564845>
- Wilkins, C. (2006). A qualitative study exploring the support needs of first-time mothers on their journey towards intuitive parenting. *Midwifery*, 22, 169-180.
- Wuyts, D., Chen, B., Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2015). Social Pressure and Unfulfilled Dreams Among Chinese and Belgian Parents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46(9), 1150–1168. <https://doi.org/10.1177/0022022115603125>
- Wuyts, D., Vansteenkiste, M., Soenens, B., & Assor, A. (2015). An examination of the

controlling dynamics involved in parental child-invested contingent self-esteem.

Parenting: Science and Practice, 15, 55-74. doi:10.1080/15295192.2015.1020135

Bijlagen

Bijlage 1. Vragenlijst

FACTOR 1 - De mening anderen

- Item 1. Ik vind het belangrijk dat mijn familie mij een goede ouder vindt.
- Item 2. Ik word onzeker als iemand kritiek uit op mijn ouderschap.
- Item 3. Ik doe mijn best om anderen te laten zien dat wij een fijn gezin zijn.
- Item 4. Ik vind het fijn als andere gezinnen positieve opmerkingen maken over mijn ouderschap.

FACTOR 2 - Vergelijken met anderen

- Item 5. Ik vergelijk mijn gezinsleven met dat van andere gezinnen.
- Item 6. Ik kijk naar andere gezinnen, om er zelf van te leren.
- Item 7. Ik heb de neiging te denken dat andere gezinnen beter presteren dan mijn eigen gezin.
- Item 8. Het maakt mij onzeker als mijn gezin afwijkt van andere gezinnen in mijn omgeving.

FACTOR 3 - Kind-geïnvesteerde contingente zelfwaardering

- Item 9. Het geeft me zelfvertrouwen om te vertellen over de prestaties/successen van mijn kind.
- Item 10. Hoe ik mij voel, is afhankelijk van de prestaties van mijn kind.
- Item 11. Als mijn kind faalt, heb ik het gevoel dat ik zelf hebt gefaald.
- Item 12. Ik voel mij een goede ouder, als mijn kind lief is voor anderen.

FACTOR 4 - Pro-socialer waar anderen bij zijn

- Item 13. Als er anderen bij zijn, laat ik me als ouder van mijn beste kant zien
- Item 14. Ik heb er geen problemen mee om mijn kind in het openbaar terecht te wijzen.
- Item 15. Ik heb meer geduld als ouder, wanneer er anderen bij zijn.
- Item 16. Als ik alleen ben met mijn kinderen, heb ik het idee dat ik minder mijn best hoef te doen om een leuke ouder te zijn

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

FACTOR 5 - Sociale media

Item 17. Als ik op sociale media foto's plaats van mijn gezin, zijn dit foto's waarop te zien is dat wij een gelukkig en leuk gezin zijn.

Item 18. Ik word wel eens onzeker als ik op sociale media foto's zie van andere gelukkige gezinnen.

Item 19. Als ik kijk naar andere vaders/moeders op sociale media, vraag ik me wel eens af of ik een minder goede ouder ben dan zij zijn.

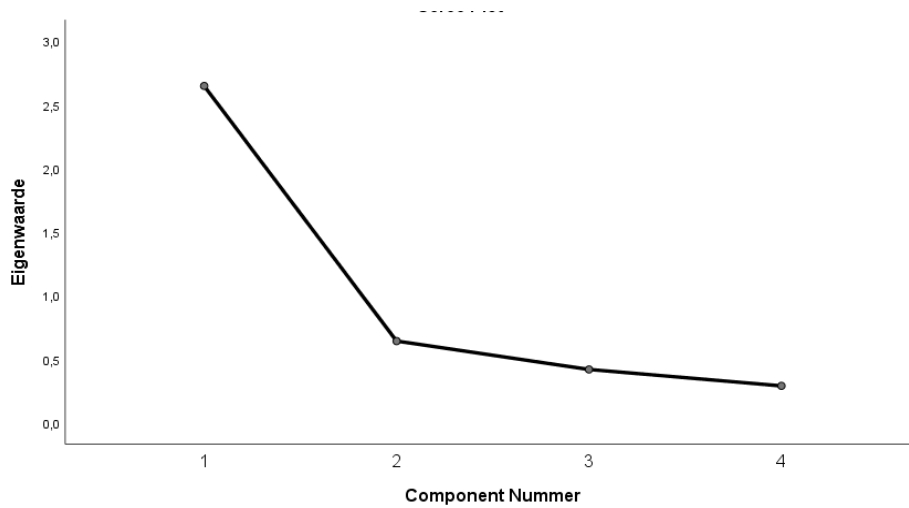
Item 20. Sociale media inspireert mij om een betere ouder te worden.

Bijlage 2. Overzicht van de betrouwbaarheidsanalyse van factor 1 t/m 5 en schaal ‘SocialeDruk’.

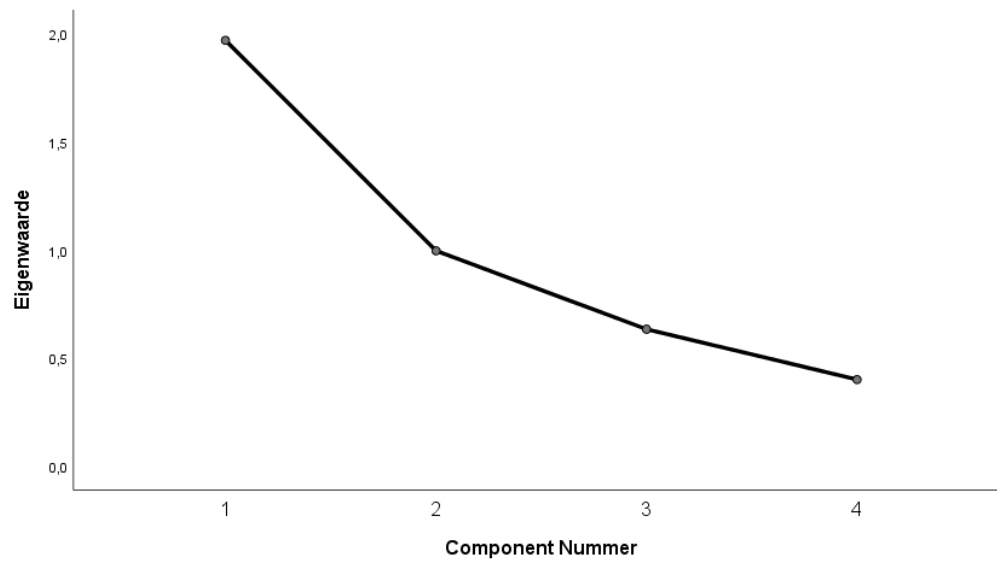
Tabel 1. *Overzicht van de betrouwbaarheidsanalyse van factor 1 t/m 5 en schaal ‘SocialeDruk’.*

	Crohnbach's Alpha
Factor 1	.83
Factor 2	.65
Factor 3	.74
Factor 4	.75
Factor 5	.82
SocialeDruk	.74

Bijlage 3. Zes figuren; vijf scree plots van de vijf factoren en één scree plot van de schaal sociale druk

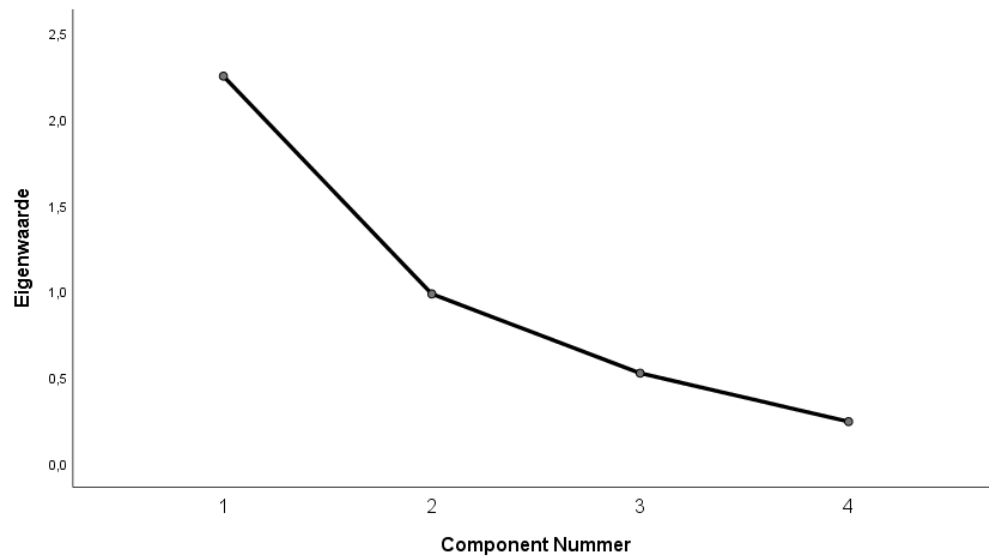

Figuur 1. Scree plot van de vier items behorend bij factor 1.

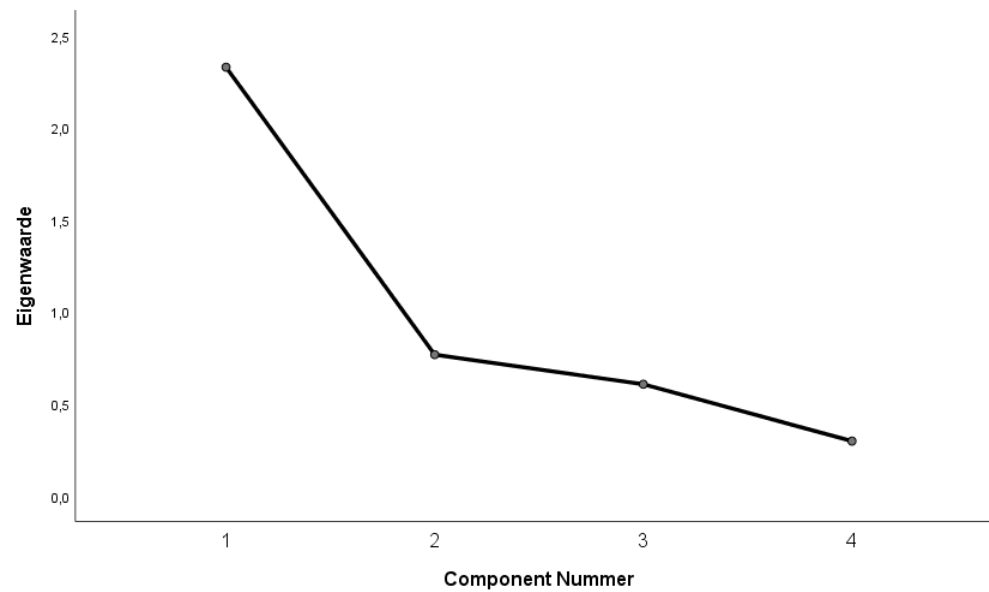

Figuur 2. Scree plot van de vier items behorend bij factor 2.

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

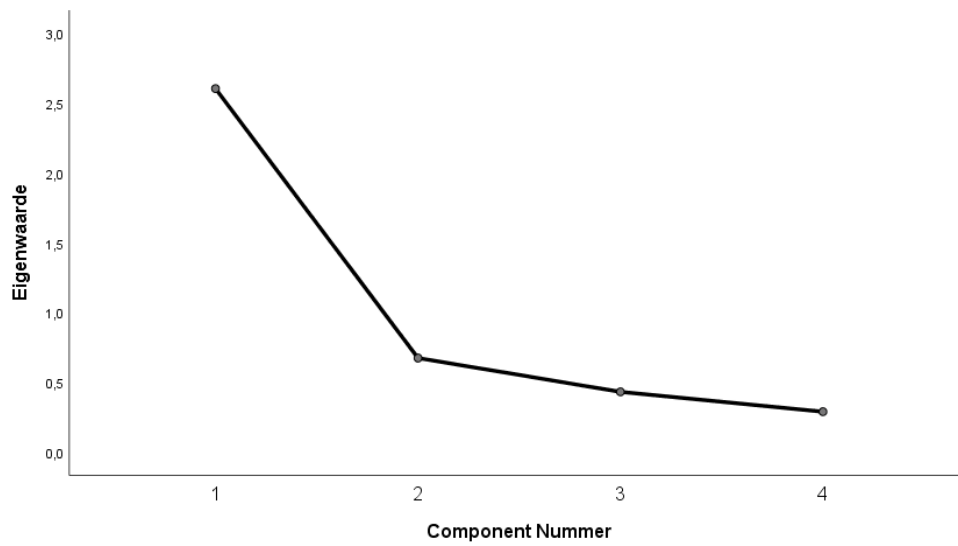

Figuur 3. Scree plot van de vier items behorend bij factor 3.

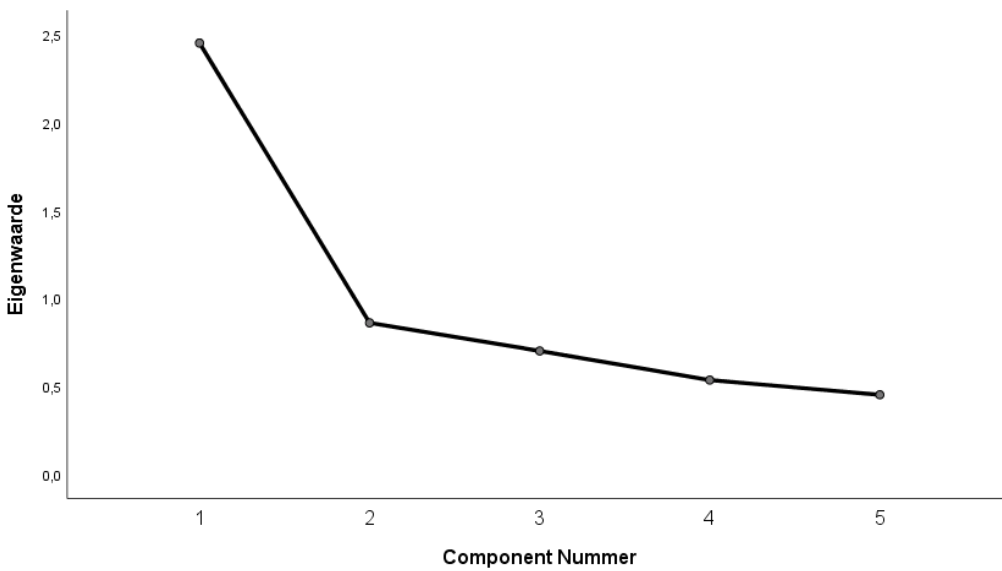

Figuur 4. Scree plot van de vier items behorend bij factor 4.

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

Figuur 5. Scree plot van de vier items behorend bij factor 5.

Figuur 6. Scree plot van de vier items behorend bij de totale schaal 'SocialeDruk'.

Bijlage 4. Zes meerweg ANOVA's om sociale druk over ouderschap in kaart te brengen en de effecten van sekse en ervaring op sociale druk te toetsen.

Bijlage 4.1

Tabel 2. Resultaten van Meerweg ANOVA Voor Factor 1 met de Factoren Sekse en Leeftijd

Bron	SS	df	MS	F	p	η^2
MODEL	25.90	3	8.63	5.76	.001	.15
INTERCEPT	670.86	1	670.86	447.42	<.001	.82
SEKSE	25.46	1	25.46	16.98	<.001	.14
LEEFTIJD	.79	1	.79	.53	.47	<.01
SEKSE*LEEFTIJD	1.39	1	1.39	.93	.34	<.01
ERROR	151.44	101	1.50			
TOTAAL	1141.94	105				
	177.34	104				

Noot. $R^2 = .15$

Bijlage 4.2

Tabel 3. Resultaten van Meerweg ANOVA Voor Factor 2 met de Factoren Sekse en Leeftijd

Bron	SS	df	MS	F	p	η^2
MODEL	12.45	3	4.15	4.13	<.01	.11
INTERCEPT	547.73	1	547.73	544.79	<.001	.84
SEKSE	8.48	1	8.48	8.44	<.01	.08
LEEFTIJD	2.96	1	2.96	2.94	.09	.03
SEKSE*LEEFTIJD	5.23	1	5.23	5.20	<.01	.05
ERROR	101.55	101	1.01			
TOTAAL	866.00	105				
	113.99	104				

Bijlage 4.3

Tabel 4. Resultaten van Meerweg ANOVA Voor Factor 3 met de Factoren Sekse en Leeftijd

Bron	SS	df	MS	F	p	η^2
MODEL	4.38	3	1.46	1.32	.27	.04
INTERCEPT	872.56	1	872.56	791.61	<.001	.89
SEKSE	2.22	1	2.22	2.01	.16	.02
LEEFTIJD	1.71	1	1.71	1.55	.22	.02
SEKSE*LEEFTIJD	.43	1	.43	.39	.54	<.01
ERROR	111.33	101	1.10			
TOTAAL	1168.63	105				
	115.71	104				

Noot. $R^2 = .04$

Bijlage 4.4

Tabel 5. Resultaten van Meerweg ANOVA Voor Factor 4 met de Factoren Sekse en Leeftijd

Bron	SS	df	MS	F	p	η^2
MODEL	4.69	3	1.56	1.61	.19	.05
INTERCEPT	1104.77	1	1104.77	1134.89	<.001	.92
SEKSE	.20	1	.20	.21	.65	<.01
LEEFTIJD	1.72	1	1.72	1.76	.19	.02
SEKSE*LEEFTIJD	3.55	1	3.55	3.65	.06	.04
ERROR	98.32	101	.97			
TOTAAL	1476.44	105				
	103.01	104				

Noot. $R^2 = .05$

SOCIALE DRUK IN HET OUDERSCHAP

Bijlage 4.5

Tabel 6. Resultaten van Meerweg ANOVA Voor Factor 5 met de Factoren Sekse en Leeftijd

Bron	SS	df	MS	F	p	η^2
MODEL	18.20	3	6.07	4.78	<.01	.12
INTERCEPT	256.05	1	256.05	201.76	<.001	.67
SEKSE	16.15	1	16.15	12.72	<.01	.11
LEEFTIJD	.95	1	.95	.75	.39	<.01
SEKSE*LEEFTIJD	.12	1	.12	.09	.76	.001
ERROR	128.18	101	1.27			
TOTAAL	519.75	105				
	146.38	104				

Noot. $R^2 = .12$

Bijlage 4.6

Tabel 7. Resultaten van Meerweg ANOVA Voor Sociale Druk (SocialeDruk) met de Factoren Sekse en Leeftijd

Bron	SS	df	MS	F	p	η^2
MODEL	1946.57	3	648.855	2.772	<.01	.08
INTERCEPT	262485.78	1	262485.78	1121.56	<.001	.91
SEKSE	1913.96	1	1913.96	8.18	<.01	.08
LEEFTIJD	42.64	1	42.64	.18	.67	<.01
SxL	57.40	1	57.40	.25	.62	<.01
ERROR	23637.68	101	234.04			
TOTAAL	372798.00	105				
	25584.25	104				

Noot. $R^2 = .08$